

Norsk bløð fyrst at viðurkenna skaldið

Tann 17. oktober 1879 ella fyrri júst 100 árum síðan varð Mikkjal Dánjalsson á Ryggi borin í heim. Hann var sonur Dánjal Paula Danielsen úr Beitinum í Miðváí og Maren Margretu Petersen av Steig í Sandavági. Elstur var hann av 6 systkjum og tá nógv jørð hoyrði til húsið hevði hevði tað verið natúrligt, at hann tók við, tá pápin legði frá sær, men so var ikki.

Mikkjal hevði onnur áhugamál, enn júst at setast niður sum bóndi. Hansara hugur stóð meira til bókin.

Faðir hansara Dánjal Pauli — ella Beitismaðurin sum hann varð róptur — var ein mentamaður. Hann hevði lært enskt mál, tá hann var á handilsskúla í Kirkwall og kundi tí gera nyttu av bæði enskum og donskum bókmentum. Og nógv var vóru bókurnar í Beitinum; bæði danskar, enskar umframt tað, tvey høvdu uppskrivað av sagnum, vísnum, kvæðum o.s.fr.

Mikkjal var ikki tann maður heldur enn pápin, at hann læt tað skrivaða etast upp í møli, uttan at hava sögið nakað av tí kunnskapi í seg, sum tær bóru í sær. Mikkjal hevur sostatt á ungum aldri lært enskt mál av pápa sínum, umframt tann dygga kunneika til bókmentir, sum savnið hjá Beitismanninum kundi geva.

Tað er helst rætt at nevna her, at Mikkjal hevur havt serligan áhuga og góð evni at læra fremmand mál. Tá rúnarsteinurin í Sandavági varð funnin á sinni, vórðu boð eftir Mikkjali. Hann kundi týða hesa fornu skrift.

Sum sagt, Mikkjal hevði góða mentanarliga barlast heimanífrá. Men manna millum var hann ikki høgt í metum. Fólk høvdu hug at harmast um henda bóndason, høvdu hug at flenna at tí, sum hann tók fyrri. Hetta at ganga á sandinum og granska goggur og krabbar, at ganga í bø og haga og mala sum ein ónyttur var ikki tað, sum tey væntaðu av størsta óðalsmanni í bygdini.

Henda reaktión hjá bygðarfólkunum hevur havt sína ávirkan á Mikkjal. Hann hevur óivað eisini folt seg sum eina ónyttu, tí gjørdist hann innisluttaður.

Mikkjal var smádrongur, tá tjóðskaparræslan fór at gera um seg her heima hjá okkum við m.a. stovnan av føringafelag. Pápi hansara gjørdist beinanvegin heitur talsmaður fyrri nýggju ræsluna og Mikkjal var eisini hugtakin. Tað var eisini í hansara ungdomstíð, at ungmannafelagini vórðu stovnað.

Í Miðvági stovnaðu tey ungmannafeløg í hálvfems-unum. Tað vóru m.a. seinni so kendir menn sum Olivar á Ryggi, skald og Rasmus Norði í Stovu — ella Rasmus á Háskúlanum, sum vóru millum stovnararnar. Í hesum felag tók Mikkjal dúgliga lut.

Tað er sjálvsagt, at felagsskapurin hevur havt ávirkan á ungu miðvingarnar. Á øllum fundum í felagnum var upplestur á føroyskum. Tað kundu vera úr Føringasøgu ella øðrum, sum skrivað var á føroyskum.

Aftaná var tjak um mentanarlig, tjóðskaparlig o.o. aktuall viðurskipti.

Mikkjal segðist at vera skemtingarsamur á hesum fundum. Honum dámdi væl at yrkja um drunn, sum ofta fór runt í felagnum. Tað er kanska her, hann hevur lagt til merkis at hann hevði gávur at fáa at bera upp á rim.

Mikkjal kom ikki alment fram sum skald heima í Føroyum, fyrr enn norsk pressa hevði umtalað hetta framúr góða fosturlandsskaldið. Hann fór saman við øðrum føroyingum til Noregs á eina stevnu og hevði tá tær báðar yrkingarnar »Fram frimenn fram frá londum« og »Tað frilynta fólkið í Noreg« við sær.

Hann varð so væl fagnaður, at miðvingar, sum høvdu hildið lítið um Beitisdreingin, vórðu bilsnir um, at so nógv kundi gerast burtúrur honum.

Nú fór hann rættiliga undir at yrkja alment, tó ikki við egnum navni undir, men undir dulnevnum »Gumleygur«.

Mikkjal fór nú rættiliga at búnast. Heimføðingurin úr Beitinum fór út at ferðast. Hann var tveir vetrar á donskum háskúlum, annan á Askov og hin á Frederiksberg háskúla.

Uppafturkomin fór Mikkjal undir at hava kvøldskúla í Miðvági. Hann undirvísti í føroyskum, enskum og fimleiki.

Ein morgun í høyna 1909 fór Beitismaðurin uppá endakamarið á loftinum at vekja Mikkjal og fáa hann upp at sláa. Men har var eingin maður.

Mikkjal kom ikki alment fram sum skald heima í Føroyum, fyrr enn norsk pressa hevði umtalað hetta framúr góða fosturlandsskaldið. Hann fór saman við øðrum føroyingum til Noregs á eina stevnu og hevði tá tær báðar yrkingarnar »Fram frimenn fram frá londum« og »Tað frilynta fólkið í Noreg« við sær.

Henn varð so væl fagnaður, at miðvingar, sum høvdu hildið lítið um Beitisdreingin, vórðu bilsnir um, at so nógv kundi gerast burtúrur honum.

Mikkjal
Dánjalsson
á Ryggi

Seinni funnu tey hann ovarlaga í Hýsisá, har hann høgdi eina yrking í helluna. Tá vikuna fekst Mikkjal ikki í bœin, sjálvt um terrin var av tí allerbesta.

Tey bæði ørindini, sum enn kunnu lesast í helluni er eitt satt listaverk skaldsliga, men ikki minni, sum handverk ber hetta av. Tað sum stendur í helluni er:

Í høyna 1909

Vatnið vinnur harðar hellur,
slættar niður fjøll,
ligger gongur grasið fellur
falla vit so øll.

Stívnar blóðið, steðgar hjartað,
legst ein maður lík,
sálin í Guds himni bjarta
livir fræls og rík.

Í 1920 gjørdist Mikkjal lærari í Bø og Gásadali. Her kundi hann rættiliga fara undir at kanna dýra- og plantulivið meðan hann ferðaðist millum bygðirnar og ikki gjørdi tað tað minni hugaligt, at gentan úr Gásadali, Bina Joensen, sum hann seinni giftist við, eisini hevði áhuga fyrri natúruni.

Mikkjal á Ryggi varð loystur úr starvi, sum lærari í Bø og Gásadali 1. januar 1945, vegna bróstsjúku. Hann lá á sanatoriiinum í Hoydølum í nærur 12 ár frá 1944 til hann doyði 20. oktober 1956.

Hann hevur skrivað hesar bókur:

Landalæra 1. (Føroyar) saman við A. Thomsen (1926); Songbók 1. hefti (1934); Dýralæran 1. Súgdjór (1935); Miðvingasøgu (1940); Fuglabókina, Dýralæra II (1951) og yrkingar (1954). Umframt hetta hevur hann latið úr hondum hópin av stuttsegum, sálum, sangum og kvæðum.

Mikkjal yrkti eina mongd av sálum tey ári, hann lá á sanatorii. Nógva sálmar eigur hann í sálma-bókini. Meðan J. Dahl eigur 4%, Kingo 7%, Grundtvig 9%, eigur Mikkjal heili 18% av allari sálma-bókini, og harafturat hevur hann týtt hópin av sálum í henni.

Mikkjal hevði eisini aðrar listarligar gávur. Umframt at skriva, fekst hann eisini eitt sindur við at tekna og mála. Umframt myndirnar í fuglabókini, hevur hann málað nógvar vakrar myndir, ið hanga í Beitinum og hjá skyldfólki hansara ymsastaðni.

Men tað eru ikki tjóðyrkingarnar, sum gera Mikkjal til tað stóra skaldið. Heldur fara vinnulivsyrkingarnar og sálmarir at mynda tann varðan eftir Mikkjal, sum síðst fellur.

Hann er tað føroyska skaldið, sum fram um øll onnur, bæði tey ið hava skrivað bundið og tey sum hava skrivað óbundið mál, hevur dugað at lýst føroyska gerandisdagin bæði á landi og sjógv. Hann hevur allar smálutir og smáhendingar við uttan at vera langrøkkjur og keðiligar. Utan at gera nóg hvasták burtúrur, dugur hann at greiða tað so, at tað bæði kann syngjast og lesast, uttan at eitt einasta orð fer burturimillum hjá tí lesandi. Tær nýtist hvørki at vera magistari ella doktari fyrri at skilja Mikkjal. Tú kennir teg í ferðalag við honum á bønnum í høyna, í grindadrápi, á látri, á útróðri, í bjørgum, í sodnhúsinum o.s.fr. Øll skilja hann og kortini haltar hvørki rim ella rytma í yrkingum hansara. Hann hevur innlivað seg so væl inn í viðurskiptini, at alt gliður innum sum ein góður munnbiti.

Tað hevði blivið til eina tjúcka bók, um alt hjá Mikkjali skuldi verið ummælt hvørt sær. Tað er kortini óneyðugt at gera tað, tí hann ummælir seg sjálvan nóg væl í hvørjum einstøkum fori.

17. oktober 1879 — 20. oktober 1956